
MODERNÍ ALTERNATIVNÍ ŠKOLY

- jsou všechny typy alternativních škol, které nejsou přímo odvozovány od koncepcí reformní pedagogiky (tj. klasické reformní školy – daltonská, waldorfská..) a nejsou zřizovány církevními nebo náboženskými společenstvími
- mají značně rozsáhlý počet variant v různých zemích
- většinou školy soukromé, v některých typech i školy státní
- zřizování bylo a je iniciováno nejčastěji „zezdola“, tj. snahami těch rodičů a učitelů, kteří jsou z různých důvodů nespokojeni s charakterem vzdělávání dětí v tradičních školských institucích a chtějí utvářet školu podle vlastních představ
- většina takovýchto škol byla zakládána v 70. letech skupinami pedagogicky angažovaných rodičů

- hlavní rysy těchto škol:
 - emancipační, demokratické ideje o vzdělávání
 - antiautoritativní, liberální postoj v otázkách výchovy
 - myšlenky psychoanalýzy a humanistická psychologie

- radikálně je zde uplatňováno:
 - silné zapojení rodičů v rámci mimoškolní výchovy
 - odmítání honby za učenými výsledky a konkurenčního napětí mezi žáky
 - časté využívání mimoškolního prostředí pro vzdělávací účely
 - odstraňování hranic mezi předměty a uplatňování projektové výuky

- vyznačují se také značnou dynamičností; na rozdíl od typů reformně založených škol, které se vyvíjejí vždy v rámci své striktně vymezené koncepce a ustálených zkušeností, jsou tyto školy méně dogmatické a jsou stále v pohybu

Otevřené vyučování

- nejrozšířenější alternativní hnutí na Západě, které se realizuje nejen v soukromých, ale i některých státních školách
- rozšířilo se od 60. let z Anglie a USA do Německa a jiných zemí západní Evropy
- hlavní rysy otevřeného vyučování:
 - použití pestrých a mnohostranně účinných technik, forem a metod výuky (např. hra, umělecká činnost, pokusy, společná práce na projektech, komunikační techniky)

- reakce na změněné životní podmínky dětí a na vliv masových sdělovacích prostředků a nepříznivých okolností sociálního zázemí tím, že se dává příležitost ke konkrétním aktivním činnostem, rozvíjejícím koncentraci, vytrvalost a schopnost překonávat překážky
 - podpora individuální i společné práce, v níž se rozvíjí a kultivuje vnímání a prožívání, myšlení i praktická činnost
 - změna vztahu školy k žákovi ve smyslu humanizace a modernizace školní práce
 - změna tradičního prostředí třídy i její atmosféry, ovzduší vzájemné důvěry, pochopení, otevřenosti a pomoci, v klidu bez napětí z tlaku času
- mezi organizační opatření a formy výuky patří:
- *společná činnost v kruhu* (kruh je nejdemokratičtější organizační forma, umožňuje všem bez překážek kontakt a navozuje příznivou atmosféru pro otevřenou komunikaci)
 - „*svobodná*“ (tj. žáky volená) *učební činnost*; žáci buď jednotlivě, po dvojicích nebo ve skupinách pracují svým vlastním tempem na vybraném úkolu, jehož řešení otevírá většinou cestu i k širšímu okolí vesnice, města či městské části
 - *týdenní plánování* práce, jehož se zúčastňují i žáci
 - *zařazování projektů* (širších témat) překračujících hranice jednotlivých předmětů; projekty a jejich řešení otevírají školu jejímu okolí, protože vycházejí z praktického života a svým řešením se do něj opět vrací
 - práce žáků *pod vedením učitele*
- otevřené vyučování se snaží najít takovou cestu k dítěti, která by byla zbavena pedocentrických a romantizujících prvků, které se objevují v přílišném důrazu na individualitu dítěte
- chce se vyhnout dosud běžnému tlaku především na intelekt působícího vlivu školy – předávání velkého množství izolovaných poznatků bez vzájemné návaznosti předmětů a praktického využití v životě

Školy s volnou architekturou (školy otevřené)

- mají blízko ke školám s otevřeným vyučováním
- vznikly v 60. letech v USA a rozšířily se zejména do Anglie a Švédska
- tradiční architektonické rozdělení na jednotlivé učebny je v nich změněno - základem prostorové dispozice je otevřené učební centrum (= hala vybavená volně přístupnou knihovnou a zařízená ke studiu a vyučování) kolem něhož jsou seskupeny speciální i obvyklé učebny a místnosti pro školní služby (stravování) a různé jiné účely (např. sportovní činnost)
- nové formy pedagogické práce, které se v této škole uplatňují jsou v souladu s následujícími principy:
 - princip *variability činnosti žáků* – střídání tradiční formy hromadného vyučování s jinými formami, např. samostatným studiem
 - princip *variability počtu žáků* – rozdělování žáků jedné třídy do menších skupin nebo naopak spojování žáků dvou i více tříd
 - princip *týmového vyučování* – určitý kolektiv žáků je vyučován současně dvěma až třemi učiteli

- princip *přístupu žáků k informačním zdrojům* – volný přístup žáků do mediotéky
 - princip *integrací funkcí škol* – škola neslouží jen pro vyučování ale zároveň i jako kulturní a osvětové centrum v době mimo vyučování
- srovnání otevřené školy se školou tradiční:
- tradiční školy dosahují v průměru o něco lepších výsledků v kognitivní sféře vzdělávání žáků než školy otevřené – ty však naproti tomu dosahují lepších výsledků v psychickém a sociálním rozvoji žáků (podle výzkumu ve Švédsku)
 - větší volnost žáků - projevuje se nejen tím, že v otevřené škole neexistuje obvyklý dozor učitelů např. ve školní jídelně nebo tím, že jednou měsíčně se scházejí všichni žáci vyšších ročníků s ředitelem v auditoriu a diskutují s ním o tom, co by se v provozu školy mohlo zlepšit
 - v tradiční škole mají žáci pocit, že všechno je již neměně stanoveno, naplánováno a oni sami jsou jen pasivními příjemci toho, co se jim předkládá (v důsledku toho je celkový zájem žáků tradičních škol na vzdělávání nízký, někdy až negativní); v otevřených školách mají žáci pocit, že mohou spolurozhodovat o tom, jak a v čem se mají vzdělávat a to zvyšuje jejich zájem a motivaci na vzdělávání
 - stupeň celkové aktivity žáků je vyšší, ale na druhou stranu otevřená škola klade vyšší nároky na práci učitelů
- zemí s nejvyšší variabilitou a počtem alternativních škol je **USA**
- mnoho těchto škol vzniklo v 60. letech jako jeden z důsledků hnutí za občanská práva, např. protest proti rasové segregaci v jižních oblastech USA
 - v různých městech a obcích byly vytvářeny tzv. volné školy se speciálními programy zaměřenými např. na žáky z kulturně deprimovaných rodin, z etnických minorit...
 - mezi nejznámější patří:
 - **magnetové školy**
 - **školy 21. století**
 - **školy bez ročníků**
 - **nezávislé školy**

Školy bez ročníků

- žáci jsou v ní sdruženi ve skupinách nebo třídách nikoliv na základě věku, ale na základě svých vzdělávacích potřeb, zájmů a schopností
- neexistují obvyklé ročníky, ale jsou vytvořeny tzv. pracovní skupiny, které vyhovují individuálnímu tempu učení každého jednotlivce

Nezávislé školy

- jsou elitní školy, vzdělávají se zde děti z rodin s vyššími příjmy, s vyšším vzděláním ale také s vysokým společenským vlivem
- dosahují vysokých kvalit a vysokých nároků kladených na studenty
- jsou alternativní především pro princip internátní výchovy a předpokládá se, že je to dobrá příprava na pozdější samostatný život

Mezinárodní školy

- většinou nestátní
 - obsahově jsou orientovány na mezinárodní, globální či multikulturní problémy, na výchovu k porozumění a spolupráci mezi národy
 - mají obvykle velmi bohaté programy výuky cizích jazyků a umožňují tzv. mezinárodní maturitu
- v ČR jsou alternativní školy fenoménem, který se objevil až po r. 1989, určité koncepce se vytvářeli i dříve, ale nepodařilo se je zrealizovat

Projektové vyučování

- rozvinuto již na přelomu našeho století známým představitelem americké pragmatické pedagogiky J. Deweyem a W. H. Kilpatrickem jako prostředek demokratizace a humanizace vyučování a školy
- cílem je řešit úkol, který je konkrétní, má smysl, je reálný, vychází ze života a po zpracování se do něj zase vrací
- práce na projektu dává žákům možnost uplatnit se podle svých možností, spolupracovat s ostatními a být jim prospěšný, zažít pocit úspěchu, ale i významu vzdělání
- děti se učí nikoliv jen pro budoucí život, ale učí se žít právě teď v tomto okamžiku
- učí se poznávat sebe i jiné, znát svou cenu a uplatnit se
- projektové vyučování je jednou z cest, jak změnit školu zevnitř, jak podpořit a realizovat vnitřní reformu ve smyslu demokratizace a humanizace školní práce
- vychází ze zkušeností dětí, otázky k řešení vyvstávají z činnosti, z kontaktu se životem, z aktivního vztahu člověka společenského nebo přírodního prostředí
- účelem řešení projektu je rozvíjení iniciativy, aktivity, tvořivosti, samostatnosti, organizačních schopností a dovedností plánovat práci

Zdravá škola

- podstatou projektu Zdravá škola je vytvoření zdravého prostředí v našich školách a výchova ke zdravým životním návykům a chování
- zdraví není pojímáno pouze jako nepřítomnost nemoci, je to celkově dobrý životní pocit, který člověk prožívá v rovině tělesné, duševní i sociální
- pro školu to znamená přítomnost tělesného a duševního zdraví, pěstovaného na základě:
 - změněného humánního pojetí žáka
 - příznivé školní atmosféry
 - dobrých vzájemných vztahů mezi učiteli
 - dobrých vzájemných vztahů mezi učiteli a žáky
 - dobrých vzájemných vztahů mezi školou a rodiči
- škola je nejen místem pro vzdělávání, ale zároveň jedním z prostředí pro podporu zdraví
- výchova ke zdraví je nejen součástí osnov, ale hlavně výchozím motivem k vytváření postojů vedení školy a učitelského sboru, zabezpečujícím pozitivní ladění atmosféry školy

- na projektu se aktivně podílejí žáci a pomáhají celé prostředí dotvářet
 - ve výuce se preferuje diskuse, možnost volby a rozhodování a samostatné řešení problémů
 - škola je otevřeným systémem, který v místě působí jako osvětové centrum a spolupracuje s rodiči žáků, přáteli školy, místními občany a správními institucemi
-

Citace literatury:

Průcha, J. *Alternativní školy*. Gaudeamus, 1994.

http://simmer2.wz.cz/spol_zaklad/srovpskoly.doc